

О.В. Швец

Національний медичинський університет імені А.А. Богомольца, Київ

Функціональні захворювання біліарної системи: клініческі проявлення, принципи лікування

Подфункціональними захворюваннями біліарної системи (ФЗБС) розглядають преімуществені нарушения моторики желчного пузиря (ЖП) и сфинктера Одди (ДСО). В сучасній класифікації функціональної патології пищеварительної системи вони представлені в рубриці Е (Е1 — функціональне захворювання ЖП (ФЗЖП); Е2 — дисфункция ДСО (ДСО) біліарного типу и Е3 — ДСО панкреатичного типу).

Частота ФЗЖП у пацієнтів з приступами біліарної болі при відсутності органічних змін, по даним визуальних методик обследування, становить до 8 и 20% у чоловіків і жінок відповідно (Barbara L. et al., 1987). Распространеність ДСО в структурі причин біліарної болі несильно вище і також значително часто відзначається у жінок (Drossman D.A. et al., 1993). ДСО часто відзначають у пацієнтів, перенесших холецистектомію: вероятно, удалення ЖП сприяє маніфестації уже існуючої ДСО, що пов'язано з підвищенням тиску в біліарній системі, викликаним спазмом сфинктера при відсутності ЖП (Lisbona R., 1992). Однак ДСО виникає і при інтактному ЖП (Choudhry U. et al., 1993).

Моторно-евакуаторні нарушения ЖП вважають за основні механізми виникнення ФЗЖП, а також можлива асоціація з метаболічними нарушениями. У деяких пацієнтів з ФЗЖП і ДСО одночасно відзначають нарушения опорожнення желудка і кишечного транзиту, що підтверджує гіпотезу генералізованих нарушений моторики пищеварительного тракту (Rennig C. et al., 1999).

Клініческі проявлення ФЗБС

Одним з ведучих симптомів ФЗЖП і ДСО є біліарна болі. При приступі біліарної болі, обумовленому ФЗЖП, патологічні зміни, свідчінні про нарушення функції печени і поджелудочної залози, в біохіміческих тестах відсутні, візуальні обследування не дозволяють встановити наявність конкрементів в полості ЖП, а результати видеодо-фагогастроуденоскопії відповідають нормі.

При ДСО, напротив, часто відзначають підвищення рівня аланинамінотранс-

ферази, аспартатамінотрансферази і щелочного фосфатази, які нормалізуються в період між приступами. У пацієнтів з ДСО панкреатичного типу рівень амілази, ліпази і еластази-1 в плазмі крові знаходиться в межах норми. С постачанням візуальних методів обследування, як правило, виявляють розширення общого желчного протока (>8 мм в діаметрі).

Несмотря на то что біліарну боль трактуют как печеночную или желчную колику, она чаще имеет постоянный, а не коликоподобный, характер. Классическое описание боли: интенсивный дискомфорт в правом верхнем квадранте живота или в области эпигастрита. Нередко боль иррадиирует в спину и сопровождается выраженным потоотделением, тошнотой, рвотой. Обычно болевой приступ, чаще умеренной интенсивности, продолжается не более 6 ч. Возможна связь симптомов с употреблением жирной пищи. Существенная доля пациентов предъявляет жалобы на ночную боль, пик которой приходится на полночь (Rigas B. et al., 1990). Довольно часто при ФЗЖП отмечают вздутие и урчание в животе (Kraag N. et al., 1995).

ФЗБС являються диагнозом исключения, поскольку течение ряда других заболеваний (желчнокаменная болезнь, пептическая язва, функциональная диспепсия, ишемическая болезнь сердца) может сопровождаться подобными симптомами.

Принципы лечения

В лечении пациентов с ФЗБС дифференцированно применяют консервативные, эндоскопические и хирургические методы в зависимости от клинической картины и результатов дополнительных исследований.

ФЗЖП

Наиболее эффективным методом лечения ФЗЖП признают холецистэктомию, которую следует выполнять лишь пациентам с наличием несомненных клинических критериев ФЗЖП и снижением пузирной фракции выброса (ПФВ) <40%, по данным холецистокининстимулированной холецистографии (ХСХГ).

По результатам метаанализа, установлена большая эффективность холецистэктомии в сравнении с консервативным лечением в достижении полного исчезнования симптомов ФЗЖП. Однако отмечено

то, что включенные в метаанализ исследования имели серьезные методологические недостатки (Mahid S.S. et al., 2009).

Оперативное лечение

Пациентов с клиническими критериями ФЗЖП и ПФВ <40% рассматривают как кандидатов для проведения холецистэктомии. Практическое отсутствие в Украине возможности проведения ХСХГ с определением ПФВ делает принятие решения в отношении холецистэктомии очень непростым. Разумной стратегией может быть консервативное лечение на ранних этапах с последующей оценкой его эффективности.

Продолжающиеся приступы біліарної болі ввиду відсутності полноценної ефективності фарма- і фітотерапії розглядають як показання до проведення холецистэктомии. Ультразвукові критерії нарушения сократительної способності ЖП необхідно розглядати в качестве основання для проведення оперативного лікування ввиду відсутності стандартних протоколів і параметрів оцінки.

Консервативное лечение

Пациентам с ФЗЖП необходимо предоставить подробные рекомендации по диете и режиму питания. Рекомендована диета, достаточная по калорийности и сбалансированная по количеству необходимых нутриентов. Большинство пациентов нуждаются в 3–4-разовом режиме питания с интервалом между приемами пищи не более 3,5–4 ч.

Оптимальным подходом к выбору консервативной терапии при ФЗЖП является сочетание курсового приема препаратов, влияющих на моторику ЖП, с применением симптоматических средств для купирования приступов біліарної болі. Лечение должно быть персонализированным с оценкой его эффективности у каждого пациента.

Пациентам с ФЗЖП широко рекомендованы урсодезоксихолевая кислота (УДХК), прокинетики, желчегонные средства, включая препараты артишока (Hansel S.L., Dibaise J.K., 2008). Купирование приступов біліарної болі может быть достигнуто с помощью ненаркотических анальгетиков и нестероидных противовоспалительных препаратов. Пациентам с сопутствующими кислотозависимыми заболеваниями предпочтительнее назначать селективные ингибиторы циклооксигеназы-2.

С целью оптимизации моторики ЖП и увеличения фракции выброса пациентам наряду с соблюдением режима питания следует принимать препараты, влияющие на моторно-эвакуаторную функцию ЖП. Эффективно применение таких препаратов индивидуально подобранным курсом продолжительностью 2–3 нед.

Оправданным является выбор препаратов артишока, оказывающих выраженное влияние на моторно-эвакуаторную функцию ЖП. В частности препарат Артихол в новой дозе (400 мг) содержит в 1 таблетке в 2 раза большее количество сухого экстракта артишока, что позволяет повысить комплаенс. Результаты применения препарата у пациентов с ФЭЖП демонстрируют значительное снижение частоты и интенсивности приступов билиарной боли. Наряду с диетой и режимом питания применение препарата приводит к длительной ремиссии ФЭЖП. Артихол принимают 3 раза в сутки перед основным приемом пищи, курс лечения определяют индивидуально с учетом динамики эффективности и переносимости препарата. Средняя продолжительность лечения составляет 14–21 день.

Препараты УДХК также могут быть эффективны, особенно при сопутствующих нарушениях моторики двенадцатиперстной кишки и при дислипидемии. В ряде случаев оправдано применение прокинетиков.

ДСО

Основная терапевтическая цель при ДСО — устранение боли и рецидивов острого панкреатита путем восстановления оттока желчи и панкреатического секрета в двенадцатиперстную кишку.

Это, как правило, обеспечивается дифференцированным подходом к пациентам со стенозом и ДСО. В первом случае предпочтение отдают хирургическим и эндоскопическим методам, во втором — фармакотерапии. При сочетании стеноза и ДСО может быть эффективен последовательный подход: инвазивные методы с дальнейшей фармакотерапией.

Эндоскопические методы лечения

Билиарный или панкреатический сегмент СО может быть рассечен с помощью электроножа во время ретроградной холангиопанкреатографии. Установлено уменьшение выраженности или устранение боли в 30–90% случаев после эндоскопической сфинктеротомии. Эндоскопические инъекции ботулинического токсина успешно применяют для самостоятельного лечения ДСО, а также в качестве подготовки к последующей сфинктеротомии (Wehrmann T. et al., 1998).

Хирургическое лечение

Билиарная и панкреатическая сфинктеротомия может быть выполнена хирургическим путем через трансдуоденальный доступ. Этот способ лечения обеспечивает большую точность в выполнении сфинктеротомии. При эндоскопическом доступе сложно отделить трансаампулярную перегородку без риска повреждения кишки, в результате эндоскопическая сфинктеротомия не всегда полностью устраивает панкреатическую обструкцию (Funch-Jensen P., Kruse A., 1987). Эндоскопическая сфинктеротомия билиарного сегмента СО может вообще не затронуть панкреатический сегмент (Ugljesić M. et al., 1995), чего не случается при хирургическом вмешательстве.

Хирургическая интервенция также уменьшает вероятность повторного стеноза в результате склерозирования.

В то же время эндоскопические подходы менее инвазивны, позволяют достичь аналогичных исходов и считаются предпочтительными в тех центрах, где есть квалифицированные специалисты.

Консервативное лечение

Лекарственные препараты, расслабляющие гладкие мышцы, могут быть эффективными у пациентов с ДСО. Ранее с этой целью применяли блокаторы кальциевых каналов и нитраты, однако вероятность побочных эффектов очень высока при их применении. Под вопросом и эффективность такой терапии (Döbrönte Z. et al., 1995).

Теория влияния микролитиаза на развитие постхолецистэктомического синдрома делает потенциально эффективным применение УДХК у таких пациентов (Okoro N. et al., 2008).

Список использованной литературы: umj.com.ua

Получено 18.08.2014

Раціональний вибір у захисті печінки!

Коротка інструкція для медичного застосування

Склад: 1 таблетка містить артишоку сухого екстракту (Cynara scolymus) 200 або 400 мг. Фармакотерапевтична група. Засоби, що застосовуються при захворюваннях печінки та жировинових шлідів. Код ATC A05A X10**. Фармакологічні властивості зумовлені відо комплексу біологично активних речовин, що входять до складу листи артишоку польового (Cynara scolymus). Чинить жовчогіні, гепатопротекторну та сечогінну дію, також знижує вміст сечовини в крові, інуйн та інші складові, які містять артишок, покращують обмінні процеси в організмі. Показання до застосування. Хронічний гепатит; цироз печінки, хронічний нечагільний холецистіт, дисфункція жирових шлідів за гіпокінезичним типом, хронічний нефрит, хронічна ниркова недостатність. Протипоказання. Відома підвищена чутливість до артишоку та інших рослин родини складноцвіті, непроприй зваженням інших звіробійників та сечовиновідніх шлідів, інечінокам'яна хвороба, ттика печінкового недостатності. Належні заходи безпеки при застосуванні. Препарат застосовують з обережністю при захворюваннях, що можуть привести до непроприй зваженівідніх шлідів та при токсичних захворюваннях печінки. Якщо симптоми захворювання не зникають або постійно рециклиють або у вигляді виникнення діареї, бою в животі лікуючий препаратом слід припинити та проконсультуватися з лікарем. Препарат не застосовують при гострих захворюваннях нирок. Застосування у період вагітності або годування грудьми. У період вагітності або годування грудьми препарат застосовують тільки за підозрою на користь для матері перенесені потенційний ризик для плода або дитини. Діти. У дітей віком до 6 років препарат не застосовують. Спосіб застосування та дози. Внутрішньо дорослим і дітям старше 12 років застосовують по 200–400 мг 3 рази на добу перед їжею. Дітям віком від 6 до 12 років застосовують по 200 мг 3 рази на добу. Курс лікування — 2–3 тижні. При необхідності можливе проведення повторних курсів за погодженням з лікарем. Категорія відпуску. Без рецепта. Назва І місцевознайденням виробника. ПАТ «Київський вітамінний завод». Україна, 04073, Київ, вул. Котлярівська, 38.

КИЇВСЬКИЙ ВІТАМІННИЙ ЗАВОД
Лісочко без компроміс!

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ СПЕЦІАЛІСТІВ
Регістраційне засідання МОЗ України
№ Ш/5343/01/01 від 26.10.2011 р.
№ Ш/5343/01/02 від 13.02.2014 р.